ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՕԹՆԵՒՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ | ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1856 | ԹԻՒ 528

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

Եւրոպիոյ լրագրութիւնները ընդարձակ կերպիւ կը գրեն Սպանիոյ և Նաբոլիի գործոց վրայօք և զանազան խորհրդածութիւններ կընեն յիշեալ տէրութեանց քաղաքական կացութեանը վրայ։ Վեհափառ Պղտէլ Թագուհին պարտաւորեցաւ ազգային մեծ ժողովը (քորթէս) այս օրերս լուծելու և նոր պատգամաւորներ պիտի ընտրուին շուտով՝ տէրութեան անդորրութիւնը և ապահովութիւնը հիմնաւոր կերպիւ հաստատելու համար։ Բայց այս բանը դիւրին չէ. քանզի դժբաղդութեամբ Սպանիոյ երևելի պաշտօնատարաց մէջ համաձայնութիւն չկայ և երկպառակութիւը օրըստօրէ յառաջ երթալու վրայ է։

Նաբոլիի տէրութեան վիճակը աւելի ծանր և վտանգաւոր կերևի։ Արևմտեան տէրութիւնները և մանաւորապէս Անգղիան և Պրուսիան կը պահանջեն որ յիշեալ կառավարութիւնը գըլխաւոր փոփոխութիւններ մտցընէ իւր քաղաքական ներքին ընթացքին մէջ, իւր ժողովրդոց վրայ բռնութիւններ չգործադրելուն խօսքին տակն չդնելով՝ լուսաւորեալ դարուս պարագաներէն պահանջուած ազատութիւնները շնորհէ Նաբոլիի ժողովրդոց։ Բայց Ֆերտինանտոս Թագաւորը, ինչպէս կը տեսնուի, աղէկ աչքով չնայիր արևմտեան տէրութեանց ըրած դիտողութիւնները և անոնց տուած խրատները. ինքը անկախ վեհապետ և Թագաւոր մըն է կըսէ, և իրեն անպատուութիւն կը համարի որ օտար տէրութիւնները իւր ներքին գործոցը խառնուին։ Կը հաստատեն թէ այս մտոք պատասխան մը գրած է Անգղիոյ և Պրուսիոյ կառավարութեանց որուն օրինակը վաղը կը դնենք՝ ի տեղեկութիւն մեր յարգոյ ընթերցողաց։

Այս պատասխանը, որ քիչ մը սաստիկ է, անգղիական լրագրութեանց պատճառ տուաւ ծանր խօսքեր զրուցելու և սպառնալիքներ ընելու ընդդէմ Նաբոլիի վեհափառ Թագաւորին։ Հաւատիկ Թայմզ լրագրոյն խորհրդածութիւնը այս խնդրոյն վրայօք։

«Բաւական է որ երկու գաղղիացի ճակատամարտ նաւ և երկու անգղիացի ճակատամարտ նաւ Նաբոլիի ծովածոցը մտնեն՝ Երկու-Սիկիլիոյ Թագաւորին կատարեալ կործանումը լմընցընելու համար։ Տէրութիւնները ուրիշ բան չեն կրնար ընել, բայց միայն վճռել որ զրկուի Թագաւորելու իրաւունքէն։ Իւ ահա այս պատճառաւ է որ կըտարակուսին, և աւելի աղէկ կը համարին Թողտալ այս Թագաւորը իւր իսկ խորհրդածութեանցը կամ իւր հպատակաց արդարութիւնը։ Եթէ տակաւին ժամանակ կայ (և շատ յայտնի չէ որ ժամանակ ըլլայ), անկեղծութեամբ խրատ կուտամք այս վեհապետին որ իւր որոշումը փոխէ։ Վերջապէս պէտք չէ որ այնքան զղջանօք խօսի սահմանադրութեան (քընսթիթիւսիօն) վրայօք, վասնզի անոր վրայ երդում ըրած է։ Պէտք չէ որ գարշելի բանի մը տեղ դնէ օտարական միջնորդութեան սկզբունքը. քանզի այս միջնորդութիւնն է որ իւր գերդաստանը Երկու-Սիկիլիոյ Թագաւորական աթոռը վերստին նստեցուց։ Կըխորհիմք թէ չվայլեր որ արևմտեան տէրութիւնները աղդու և գործնական ընթացք մը բռնեն այս խնդրոյն մէջ. բայց բաւական է որ գիտնան Երկու-Սիկիլիոյ մէջ, թէ Գաղղիան և Անգղիան ամենևին միտք չունին օգնելու որպէսզի հաստատուին շղթաները, որով Ֆերտինանտոս Թագաւորը կապած է իւր հպատակները, և այս իրաց ելքը կրնայ Թողտրուիլ ժամանակին և մարդոյս բնական ազդմանը»։

Հաւասիկ Նաբոլիի Թագաւորին պատասխանը զոր Կազէթ դը Ֆրանս լրագիրը կը հրատարակէ։

«Ֆերտինանտոս Թագաւորը կերպապէս կըմերժէ զմիջնորդութիւնը արևմտեան տէրութեանց իւր Թագաւորութեան գործոցը մէջ. կըմերժէ այս միջնորդութիւնը՝ ըստորում հակառակ է ազգաց իրաւանց կանոնացը, ու կըվնասէ իւր արքունի Թագին անկախութեանը և արժանաւորութեանը։ Յաւիտենական արդարութեան սկզբանց համեմատ քալելով, որ կըպատուիրէ չընել ուրիշին ինչ որ չեմք ուզեր որ ուրիշը ընէ մեզ, Ֆերտինանտոս Թագաւորը հետևեալ հարցումները կընէ Լոնտոնի դահլիճին, որուն յանդիմանութիւնները՝ Գաղղիոյ դահլիճին յանդիմանութիւններէն աւելի սաստիկ էին։

«Ի՞նչ պիտի ըսեր արդեօք ըրտ Իշխանը, եթէ Նաբոլիի կառավարութիւնը համարձակէր Մեծին Բրիտանիոյ քաղաքական կառավարութեան վիճակը նկարագրելու, և առաջարկէր անոր որ իւր ներքին քաղաքականութեանը փոփոխութիւն ընէ, կամ խնդրէր անորմէ որ աւելի ազատասիրական կարգադրութիւններ հաստատի մասին Իռլանտայի դժբաղդ ժողովրդոց, կամ աւելի գութ և մարդասիրութիւն ունենայ իւր հնդկացի հպատակաց վրայ։ Ի՞նչ պիտի ըսեր, ի՞նչ պիտի պատասխաներ երեսփոխանին այն տէրութեանը, որ այս կերպիւ խառնուիլ պիտի ուզեր Թագուհւոյն կառավարութեանը։

«Ընչուշտ պիտի պատասխանէր ինչ որ կըպատասխանէ Նաբոլիի աբքունիքը՝ այսինքն թէ չի ճանաչէր մէկը որ իրաւունք կամ իշխանութիւն ունենայ իւր ընթացքին կանոնները ցուցընելու իրեն, կամ համարձակութիւն առնէ թշնամանքից սպառնանքներ ընելու։ Կարելի է նաև որ ըրտ Իշխանը աշխատ պիտի ջըլլար պատասխան տալու. այլ անմիջապէս իւր անցագիրերը պիտի յուղարկէր նոյն տէրութեան երեսփոխանին։

«Մինչ Նաբոլիի Թագաւորը և իրաւունք չունի իւր պատուոյն և իւր ժողովրդոց պատուոյն վրայ հոգ տանելու։ Կրնայ անշուշտ, իւր բարի կամեցողութեանը և խաղաղասիրութեանը ապացոյց մը տալու համար, ականջ մատուցանել բարեկամական՝ առաջարկութեան մը՝ ի մասին հասարակաց բարեկարգութեան հաստատութեան Եւրոպիոյ մէջ. բայց այս դիպուածիս մէջ պէտք

ԲԱՆԱՒՊՐԱԿԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդդէմ կոնդակի որ հրապարակեցաւ Հռոմէական Հայոց Էկեղեցւոյ մէջ 1856 յունիսի 22ին։

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երկու հատաւ անանկ ժամանակ մը, որոնք խաւարը՝ ի լոյս, ծածուկը յայտնի, ստութիւնը՝ ճշմարտութեան, ատելութիւնը սիրոյ և խաղաղութեան, անիրաւութիւնը արդարութեան դարձնելու կրսպառնայ։ Ասոնցմէ ոմանք կըհնազանդին և կըխոնարհին. ոմանք նոյն ճամբուն մտեցած, և ոմանք ալ դեռ յամառեալ կեցած կուզեն իրենց անիրաւ ընթացքին շարունակել։ Այս խաւարը սեւ ամպի մը պէս հովին սաստկութենէն ցրուելով, պայծառ լոյսը իւր ծիրանագոյն ճառագայթովը կը ցոլանայ, իւր յայտնութիւնը երևան հանելով, ինչ աստիճանի հանք ըլլալը բոլոր աշխարհի կը ծանուցանէ։ Սատութիւնը ու անիրաւութիւնը, վերը վար, ապտին անդին գլորելով. երբեմն ապառամներու հանդիպելով, ծեծկըվելով, փետտուելով, վերջապէս կը յաղթուի. ու արդարութիւնը և ճշմարտութիւնը իրենց յաղթական գրոշակովին կը պայծառանան։

Սակայն, չար ատելութիւնը իւր փառասէր ապստամբ բնութենէն ամենևին չհեռանար. դեռ կեցած կոծտայ, կըմռմայ, կըփսփսայ։ Երբեմն սոսկալի աղաղակաւ, երբեմն ողբմուկ ձայնեւ, երբեմն խնդումի երեսով, հոյելով, խաբեբելով։ Յանկարծ կախարեւ կերպով կծմատելով ակռանելը կրձաքելով կուզէ աչքին դիմացը կեցած իւր թշնամին փառատելու, ծեծելու, մինչև անդամ անունը աշխարհքէն վերցընելու։

Ո՞վ է այս չարին սոսկալի թշնամին, որնոր այս չափ կատղեցընելու պատճառ կըլլայ. ով պիտի ըլլայ, կարծեմ թէ իրեն գործած սոսկալի անդթութեանցը դէմ միշտ հալածող, գետնի տակը անցնելու սպառնացող, Սէր, և խաղաղութիւն է։

Բանի որ առ սիրոյ և խաղաղութեան ըրած և ընելիքները միտքը կուգայ. ինչ ընելիքը չգիտեր, կըփսփսի, ոտվիները ու ձեռուքները կըդողդողան, լեզուն կըծանրընայ։ Իր կողմնակիցները (այսինքն) նախանձը, զրպարտիչը, մատնիչը, հայհոյիչը, որկրամոլը, փառասէրը, զինքը կըմխիթարեն և կըխրատեն իր թոյնը չորս գին տարածելու, ու անով բոլոր թշնամին՝ այսինքն սէրը, խաղաղութիւնը, ճշմարտութիւնը, որնոր իրեն դէմ զինեալ առաքինութիւններն են, թունաւորելու, և եթէ կարելի է, իւր շահուն զոհ ընելու։ Ո՜հ սոսկալի խորհուրդ, զարհուրելի ոճիր։

Գանք յառաջաբանիս գիտաւորութեանը։

Ստուած պահէ, ատանկ մեղութիւն մը մարդոյս վրայ, թէ եկեղեցական և թէ աշխարհական, երբոր տիրելու ըլլայ, արդեօք ինչ զարհուրելի կրօնական և քաղաքական կռիւներ ու գայթակղութիւններ ընել չտայ, որնոր հողէն բնութիւններս սխալական ըլլալովը միշտ չարին կը դիմէ։

Մնաց որ մարդուս սխալական ըլլալը յայտնի և հաւատքներնուս մէկ կետն է։ Բայց այս սխալմունքը բանի մը տեղ չդնելով ու չճանչնալով, իր փնտռակաը ընթացքը հետզհետէ շարունակելու որ ըլլայ. ի՞նչ ըսելու է արդեօք։ Կըսեմ որ վերոյիշեալ այն չար ատելութիւն կիրքը իր որսին վրայ տիրեր է, հալածելով այն իրեն դէմ թշնամի եղած առաքինութիւնը, սէրը և խաղաղութիւնը։

Ուրեմն ինչպէս զգուշանալու, և հեռու կենալու է այնպիսի անձինքներէ ու անոնց գործուածքներէն, որնոր իրենց օգտին ու փառասիրութեանցը, (ցրսեմ չարութեանցը) ուրիշներն ալ կըհաղորդեն, ու կըհրաւիրեն այն չարամտութեանը ընկերանալու, ընդդէմ քրիստոնէական սիրոյ և խաղաղութեան։

Այս սոսկալի ատելութիւնը վերջին դարերու մէջ մեր Հոգևոր իշխանաց վրայ աւելի տիրելը թէ պատմութիւններով և թէ մեր օրերը եղածները ամենայն վկայութեամբ հաստատեցին. ներեցէք ով ազգայինք իմ հոգևոր ականք և լուսաւորչականք, ամենքնիդ ալ կըվկայէք, վերջին անգամ եղած անհամար գայթակղութիւնները և չար օրինակները, և անոնց դէմ կերպ կերպ բողոքներնիդ։

Հիմա անոնց գլխաւորներէն մէկը, ան ամեն եղածները մոռնալով, նորէն զաղգը խռովելու առիթներ կըփնտռէ, աստուածային սէրը և խաղաղութիւնը՝ որնոր ազգովին հանդերձ եկեղեցականաց կըփափագինք, հեռացընելու և մին-

է որ այսպիսի առաջարկութիւն մը ջախաւորութեամբ և զգուշութեամբ ըլլայ ։ առանց մոռնալու զայրագանքը զոր կրպարտաւորիմք իւրաքանչիւր ազատ և անկախ տէրութեան մը ։

"Բայց յայտնի նոյն տէրութեանը միայն կը վերաբերի մտածել 'ի վերայ կարգադրութեանցը, զորս կառաջարկեն. և գարձեալ անոր միայն կիյնայ նոյն կարգադրութեանց 'ի գործ դնելու ժամանակը ընտրել։ Բանզի նոյն ինքը Թագաւորէն 'ի զատ ուրիշ մէկը կարող չէ աւելի ճշտութեամբ դատողութիւն ընել իւր կացութեան պիտոյիցը վրայ և 'ի վերայ հարկաւորութեանցը որ անկէց կը հետևին ։

"Կըսեն թէ այժմեան կացութիւնը քանի մը փոփոխութիւններ և քանի մը բարեկարգութիւններ կը պահանջէ, և յառաջ կը բերեն թէ ապրստամբաց զէնքով յարձակումները՝ որ կը ելլային Երկու-Սիկիլիոյ կառավարութեանը դէմ, գարձեան ։ Նախ և առաջ այս բանը կապացուցանէ թէ սպստամբութիւնը դէմ 'ի գործ դրուած արգադրութիւնը զոր սաստիկ կերպիւ կը դատապարտեն, անօգուտ և վնասակար չեղաւ ինչպէս որ այսօրուան օրս կուզեն հաստատել։ Բայց կը յարեն, թէ այս կարգադրութիւնը յետայսորիկ հարկաւոր չէ ։ Սակայն Թագաւորը այս արձիքով չէ ։ և չեն կրնար բռնութիւն բանեցնել անոր կամեցողութեանը վրայ, քանի որ իրեն ուզեր նիւթական զօրութեան գործածութիւնը իբրև իրաւունք հաստատել։

"Ի՞նչ պիտի ըլլայ այն ժամանակը Թագաւորական իշխանութեան սկզբունքը, և ի՞նչ արժէք պիտի ունենան կառավարութեան կարգադրութիւնները՝ երբոր օտար տերութեան մը ճնշումը կըլլան ։ Այսպիսի դիպուածի մը մէջ, որ և իցէ Թոյլտուութիւն և շնորհ իւր արժանիքը կկորսնցնէ և անարգիւն կը մնայ, Ուստի Ֆերդինանտոս վեհափառ Թագաւորը իրայ կացութեանը համեմատ կը վարուի, հաստատուն պահելով իւր առանձնաշնորհութիւնը և ուզելով որ ինքը իւր ազատ իշխանութեամբը որոշէ ընելու կարգադրութիւնները և ինքը ընտրէ անոնց գործադրութեան ժամանակը ։ Իւր բոլոր փափագանքը կուզէ որ մօտենայ այս ժամանակը, սակայն չկրնար ուրացուիլ որ Ընդհանուր լրագրութեանց սաստիկ և յամառեալ յարձակումները նոսա բարի մէնթին մէջ զրուցուած գրգռական ատենաբանութիւնները հարկաւ պիտի հեռացընեն տակաւին այս ժամանակը։ Մինթ կը կարծեն թէ այսպիսի միջոցներով կրնան հանդարտեցնել գէշ կիրքերը այնպիսի երկրի մը մէջ, ուր 1848ին ապստամբաց վարդապետութիւնները յառաջ տանելու կաշխատուի ։

"Բայց չէմք կրնար մոռնալ որ տակաւին մօտերս Իտալիայի յեղափոխական գլխաւորաց կեդրոնական ժողովը իբրև սկզբունք յառաջ բերաւ թէ "Բաղաքական պատճառաւ մարդասպանութիւնը ամենևին եղեռնագործութիւն մը չէ, և յատկապէս երբոր հարկ կըլլայ հզօր թշնամւոյ մը ձեռքէ ազատիլ, և այլն"։ Այլև նոյն իսկ ժողովը Նաբոլիի Թագաւորին գլուխը գնոյ ներքև դնելով, 100·000 Վենետիկի ոսկի վարձք խոստացաւ այն անձին որ կրնար ազատել Իտալիան յիշեալ հրէշէն"։

Այսպիսի գործքերը աչաց առջև ունենալով, ըսուած է նոյն պատասխանին վերջը, Նաբոլիի Թագաւորը ոչ միայն իւր իրաւունքը՝ այլև իւր պարտաւորութիւնը կըկարծէ խոհեմութեամբ յառաջ երթալ, թէ՛ իւր հպատակաց օգտիցը և թէ՛ իւր անձնական ապահովութեանը համար։

Սարտինիոյ կառավարութիւնը մօտերս ձեռք զարկաւ իւր վիճակաց մէջ եղած Ընդհանրապետական ամրոցները նորոգելու և զօրացնելու։ Այս առթիւ Թայմզ լրագիրը պատմական յօդուած մը կը հրատարակէ յիշեալ բերդին կարևորութեանը վրայ, որ ժամանակաւ փոփոխակի պաշտպանեց, կըսէ, զԱստրիացիները ընդդէմ Գասպրիացւոց և Գասպրիացիները ընդդէմ Աստրիացւոց ։ Թայմզ լրագիրը կը յարէ թէ Վիրթոր Իմմանուէլ Թագաւորին խորհրդականները իրաւունք ունին իրենց ուշադրութիւնին դարձընելու իտալական մեծ բերդերուն նորոգութեանը վրայ։ Այս բանը մեծ վստահութիւն կը պատճառէ երկրորդական տերութեան մը, որ առաջին կարգի բերդի մը կը թնելով, անոր եռաէն իւր սակաւաթիւ զօրքը կրնայ դէմ դնել խիստ հզօր դրացիի մը զօրացը, մինչև որ օգնութիւն հասնի իրեն այնպիսի դաշնակիցներէ որոց համակրութիւնը արդէն ստացած է ։ Յայտնի է որ Աստրիոյ դէմ դնելու համար է, որ կրշինուին Ընդհանրապետիոյ մարտկոցները և բերդերը։ Սակայն չեմք կարծեր-որ Վենետիկի արքունիքը յօժարամիտ ձեռք զարնէ այնպիսի պատերազմի մը, որուն մէջ իրեն դէմ պիտի ունենայ ամեն ազատ ազգաց համակրութիւնը և համակրութեան աւելի բան մը ևս։ Ի վերայ այսր ամենայնի հարկաւոր է միշտ զգոյշ և զինքը ձեռքը կենալ։ Յոյսերնիս մեծ է, թէ քիչ ժամանակուան մէջ Իտալիան բնական զօրութիւն պիտի ունենայ գլուխ վերցնելու օտարին ամեն պահանջմանցը դէմ, անոր միջամուխ ըլլալու սովորութիւնը և անոր բռնութեանցը դէմ։

Բայց մինչև որ այն ժամանակը հասնի, Ընդհանրապետիոյ ժողովուրդը մեծ խնամքով ակնակառոյց պիտի դիտէ իւրաքանչիւր նոր թնդանօթը, որ պիտի դրուի Ղէբանոնի բերդերուն մէջ։ Առաջարկութիւն եղաւ նաև, կըսէ, որ օգնութիւն ընեմք թնդանօթներ յուղարկելով Սարտինիոյ տերութեանը, բայց Վիրթոր Իմմանուէլ Թագաւորը առայժմ կարօտութիւն չունի այս օրինակ օգնութենէ մը։ Սակայն թող հասնի այնպիսի ժամանակ մը որ յարձակողական զօրաց բանակէ մը ճնշուած ըլլայ Ղէբանոնի, յայնժամ Իվրեայի բեռնակիր նաւերը և Ուրիշ պատերազմական նիւթերը և ուրիշ ամենակերպ զէնքերը պատրաստ են, կըսէ, օգնութեան հասնելու ։

Ժուռնալ դը Ֆրանֆորթ լրագրոյն օգոստոսի 12 թուոյն մէջ կըկարդամք ։

"Երևելի ծայրի երկիրներէն հասած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Եւրոպայի զանազան տէրութիւնները մեծ ջանք կրնեն յարաբերութիւններ հաստատելու յիշեալ երկիրներուն ժողովրդոց հետ։ Ընդհանուր պատգամաւորութիւն մը յուղարկեց 'ի Սիամ, ուր մարդասիրութեամբ ընդունուեցաւ և մօտերս դեսպան մը պիտի երթայ յիշեալ տէրութեան արքունիքը Մեծին Բրիտանիոյ կողմանէ ։ Յայտնի է որ Սիամի Թագաւորութեան երկիրը Չինաստանի և Հնդկաստանի մէջ տեղ կիյնայ և երեք միլիոնի չափ բնակիչ ունի։ Գաղղիոյ տէրութիւնը ևս առայժմ պատգամաւորութիւն մը յուղարկած է 'ի Սիամ, և կերևի թէ յաջող վախճան մը պիտի ունենայ։ Ռուսիոյ կողմանէ ևս դեսպան մը երթալու վրայ է նոյն քաղաքը ։ Գաղղիան և Ընդհանրապետիոյ Բոլիվիայի և Ռաբոնի տերութեանցը հետ ևս յարաբերութիւններ հաստատելու վրայ են։ Ռաբոնի կառավարութիւնը շատ ժամանակ չիյ որ դաշնադրութիւն մը ստորագրեց Ռուսաց և Ամերիկացւոց հետ։ Բոլիվիայի տերութիւնը 2 միլիոն ժողովուրդ ունի, որոցմէ 70 հազարը քրիստոնեայ են։ Իսկ Ռաբոնի բնակչաց թիւը 30 միլիոնի կըհասնի ։

"Վերջապէս կիմանամք թէ Ռուսաց ծովապետութեան գլխաւոր պաշտօնատար մը Սավոյ քոերորդ ծովապետը յատուկ պաշտօնիւ մը Զինաստան կերթայ։ Յիշեալ երևելի պաշտօնատարը չէ թէ Գանդոն կամ ուրիշ անոր մերձակայ քաղաք մը՝ այլ Զինաստանի մայրաքաղաքը այսինքն Բէքին կերթայ. ուր կերևի թէ սիրալ պիտի ընդունուի։ Բիանքայի մէջ եղած դաշնադրութեան զօրութեամբը ։ Այս դաշնադրութիւնը հաստատուեցաւ, որ անով Զինացւոց և Ռուսաց մէջ եղած ցամաքի առուտուրը կարգի դրուի և կանոնի տակ մտնէ ։ Այս առուտուրը

չէ անգամ անկարելի ընելու համար, մեր համակրանքի եղբարներուն դէմ ատելութիւն ցանող գրութիւն մը կարդալու հարկադրուեր է ։

Ուստի աս պատճառաւ այն կոնդակին մէջ գտնուած եղբայրսիրութեան և խաղաղութեան դէմ ։ ։ ։

շատ օգտակար է Զինուցուց համար՝ ի մասին վաճառման իրենց թէյերուն (չայ)։ Սավոցքս ծովապետը իւր հետը ուրիշ ընկեր չունի, բայց միայն մէկ թիկնապահ և մէկ թարգման։

Յիշեալ ծովապետին այս դեսպանական պաշտօնը խիստ կարևոր և ուշադրութեան արժանի է Եւրոպայի համար. քանզի մինչև ցայսօր ոչ ոք ներսպացի չէ կրցեր Բէքին մատնել պաշտօնական անունովը, բայց ի Լիմհերսթ ըրտէն, որ 1811 ին, արտաքոյ կարգի դեսպանութեամբ մը Փիա-Բէքին կայսեր քովը գնաց, բայց իւր պաշտօնը յաջող վախճան մը չունեցաւ"։

Պրուսայէն օգոստոսի 30ին կըգրեն։

"Յոհանեան Ստուծոյ թէ Պրուսա և թէ ա-նոր նահանգները՝ կայսերական գործակալաց ջանիւքը և մանաւանդ ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Նամիք փաշային անդադար հսկողութեամբը և իմաստուն կառավարութեամբը՝ անդորրութեան և ապահովութեան մէջ կըգտնուին։

"Կայսերական հրովարտակին համեմատ, քրիստոնեայ ազգաց զինուորագրութեան փոխարէն վճարուելու գումարները արդարութեամբ բաժնուեցաւ իւրաքանչիւր ազգաց. և հայոց ազգին վերաբերեալ բաժինը ազգային հոգաբարձուաց ժողովով անօրինուելու վրայ է։

"Ցէզ-ոյս քաղաքական ատենին նախորդ գահերէց և համարակալ Հիւանի պէյը մեկնեցաւ իւր պաշտօնին երթալու, և նոր համարակալ մեծարոյ Միխայիլ էֆէնտին, որ ազգէն այս պաշտօնը խիստ արժանաւորութեամբ կատարեր էր, մօտերս կրոպատուի ի Պրուսա։

"Վերոյս 20ին երկուշաբթի օրը կէսօրէն յառաջ երբոր արևելեան հովը խիստ ուժով կըփըչէր, Կէմլէյիկ գիւղաքաղաքը լուացարար կնոջ մը տունէն կրակ ելլելով և շատ մը շրջակայ տներուն հաղորդուելով, մինչև գիշեր գրեթէ բոլորը Կէմլէյիկ հրկիզուեր և աւերակ ու մոխիր գարձեր է։ Սմէն ջանք պարապեր է գացեր, և հազիւ թէ Միւտիրին բնակարանը և քանի մը հեռու մնացած տներ կրցեր են ազատիլ։ Խիստ ցաւալի է այս հրկիզութիւնը, ըստորում 600 տնէն ի զատ, բազմաթիւ վաճառքներ, այսինքն մեսուրա, մետաքսի խոզակ, գինի, բամպակ, ցորեն, գարի, աղած ձիթապտուղ և այլն, հրոյ ճարակ եղեր են։ Կըհաստատեն թէ այս կրակին վնասը 40 միլիոն ղուշի կըհասնի։ Հրկիզեալ խեղճերը պարտէզներուն և աւերակներուն մէջ բացը կըքնակին առայժմ։ Այս դժբաղդ լուրը իսկոյն որ վսեմափայլ Նամիք փաշային ականջը հասաւ, անմիջապէս փութացաւ մէկ շատ հոյ քանի մը հարիւր վրան (չատրը) և ուրիշ խիստ հարկաւոր եղած բաներ յուզարկելու Կէմլէյիկ։

"Պրուսայի մետաքսի և խոզակի գիները երթալով սուղցան, և դեռ սուղնալու վրայ են։ Հաւասիկ այսօրուան արժէքը։

"Տէմիրճէի առաջին տեսակ մետաքսին օքան 590–600 ղուշ։ Երկրորդ տեսակինը՝ 575–585։ Երրորդինը՝ 540–550։ Սէլէ առաջին տեսակը՝ 475–490 ղուշ։ Երկրորդը՝ 445–455։ Երրորդը՝ 420–435։ Էրկայն Մէսուտ առաջին տեսակը՝ 410–420։ Երկրորդը՝ 370–390։ Երրորդը՝ 345–360։ Խաղարգէոյի երկանը՝ 335–345։

"Տէմիրճէի առաջին տեսակ խոզակին քիլէն 230–260 ղուշ։ Երկրորդը՝ 210–225։ Պրուսայի և շրջակայից առաջին տեսակը՝ 210–230։ Մի-խալիճի, Գիրմասթի, Կէմլէյիկի և այլոց առաջին տեսակը՝ 220–240 ղուշ, և նոյն տեղեաց հասարակ և ստոր տեսակը՝ 150–190 ղուշ։ Այս գիներով յուլիս ամսէ հետէ 46 հազար քիլէ խոզակ ծախուեցաւ։ որուն 1/4 մասը Եւրոպոյ համար և մնացեալ 3/4 մասը տեղացի հիւսանեներու մէջ հիւսուելու համար։ Հերամի սերմը ևս շատ սուղ գիներով վաճառեցաւ Եւրոպոյ համար։ այսինքն տրամը 4 1/2 էն մինչև 6 ղուշ և մինչև ցայսօր 1000 օքայ ծախուած է"։

Աղաղ—ոյ 526 թուոյն մէջ ըսինք, թէ գերապատիւ Հասունեան արքեպիսկոպոսը քանադրանաց կոնդակ մը հրատարակեց ընդդէմ Մխիթարեան արժանապատիւ երէց վարդապետաց, որ Հոգւոյն սրբոյ ազդեցութեամբը իրենց հայրենի հայաստանեայց կաթուղիկէ ուղղափառ սուրբ եկեղեցւոյն ծոցը դարձան։

Այս կոնդակին դէմ մօտերս Կոստանդնուպոլիս յայտարարութիւն մը հրատարակեցաւ ճշմարտասէր ու ազատամիտ հռովմէական Հայերէն, որ բաւական ազդեցութիւն ըրաւ հասարակութեան վրայ։

Առայժմ չենք ուզեր յիշեալ յայտարարութեան քննութեանը ձեռք զարնել և մեր գիտողութիւնները ընել անոր մէջի գրուածներուն և յառաջ բերուած իրաւունքներուն վրայ միայն բաւական կըհամարիմք հիմակուհիմա նոյն յայտարարութեան օրինակը՝ առաջիկայ թերթիս Բանասիրականին մէջ հրատարակել. որով մեր յարգոյ ընթերցողները կրնան ճիշտ տեղեկութիւն ստանալ մեր հռոմէական Հայ եղբարց ազատամիտ և լուսաւորեալ մասին կրօնական գաղափարացը վրայօք, նմանապէս՝ ի վերայ ատելութեան, զոր ունին իրենց նախագահ արքեպիսկոպոս գերապատիւ Հասունեանին վրայ։

— Լանտոնի Պարլամենտ-Տէրէլիոյը լրագիրը մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ որը Զէրլա Նէբիէ ծովապետին Բեգրոսպուրկ այցելութիւնը վրայ, նմանապէս Գրանշդատի բերդերը պտտցնելուն վրայ։ Յիշեալ անգլիացի ներկելի ծովապետը մեծ յարգանքով և պատուով ընդունուեր է կայսերազուն բարձրապատիւ կատարեալ Մեծ-Դքսէն, զոր շատ կըգովէ անոր ծովային զինուորական կատարեալ հմտութեանը և հանճարեղ մտացը համար։

Սըր Զէրլա Նէբիէ ծովապետը Գրանշդատի բերդերուն և անոնց վրայ եղած թնդանօթներուն նկարագրութիւնը կընէ մեծ գովութեամբ և իբր տնառիկ կրկարծէ։ Ի վերայ այսր ամենայնի եթէ 50 ճակատամարտ նաւ և 50 հաղար զինուոր շրգենաւերով բերուին, կըսէ, և յարձակում մը ըլլայ նոյն բերդերուն վրայ, գուցէ յաջողի։ սակայն այնու պայմանաւ որ ներս մտնելու ժամանակը նաւերը Մէնշիքոֆ և Բրօնլիթ բերդերուն մէջ տեղը նստելու փոխանդի մէջ չինան։ Քանզի եթէ դժբաղդութեամբ այս փոխանդը հասնելու ըլլայ, նաւատորմիղը սիլի կորսուի կրսէ։

Գրանշդատի ամրոցներուն վրայ ընդամենը 688 թնդանօթ կայ, և կարծեմ թէ կըսէ աշխարհիս մէջ Գրանշդատէն աւելի զօրաւոր բերդ մը չկայ՝ միշտ ի բաց հանելով այն բերդերը որ անառիկ սեպուած են իրենց բնական դրիցը պատճառաւ։

— Նիւ-Եորքի Ժուռնալ ոֆ Քոմերս լրագիրը խիստ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ սև գերիներու վաճառականութեան վրայ, որ գաղտուկ ի գործ դրուի Միացեալ Նահանգները։

Պաշտօնական յայտարարութենէ մը կիմացուի որ անցեալ տարի Նիւ-Եորքի նաւահանգիստէն առնուազն 15 նաւ ելած է սև գերիներ ծախու առնելու համար. սակայն այս գատապարտեալ և արգիլեալ գործոյն ձեռնամուխ ըլլողները այնչափ մեծ զգուշութիւն և վարպետութիւն բանեցուցած են, որ յիշեալ 15 նաւէն միայն 2 նաւ ձեռք անցեր և գատապարտուեր են։

Սակայն այս վաճառականութեան շահը այնքան չափազանց ու մեծ է, որ շատ մարդ հանելու վնասը և գատապարտութիւնը բանի տեղ չդներ։ Քանզի գիտելարժան է որ հասարակօրէն գերիներու վաճառականութեան գործածուած նաւերը չափաւոր մեծութեամբ կօրէթներ են և իւրաքանչիւրը 5 կամ 7000 թալէռ արժէք ունի։ Այնք սահմանեալ են միայն մէկ ճանապարհորդութիւն ընելու, և գերիները ապահով տեղը ցամաքը հանելէ ետև, ծովը կընկղմեն զոյն ոստիկանութեան ձեռքը չանցնելու համար

դիտաւորութիւն ունեցող անձանց համար ալ ոչինչ է այս գրուածքը։

Այնք սասանկ ըլլալէն վերջը, կըհարցունեմք հիմա գերապատիւ աս հոգևոր հովիւին թէ, ինչ բանէ շարժեալ սասանկ միտքերը գրգռեցուցէ հրատարակմանը հարիւրվերեք, և ոչ ասուածաբանից ժողովքէն հաւանութիւն առեր է, սուրբ սեղանի վրայ անմահ պատարագի մէջ, և քրիստոսի Այլակերպութեան հանդէսին օրը, եղբայրասիրութեան դէմ առելութիւն ցանելու պատճառ եղող գրութիւն մը կարգալու։

Բոլոր պատասխանն ալ մենք կուտանք։ Այս օրուան եղածը նորաստեղծ և զարմանալու գիպուած մը չէ. այս անձը ինչպէս այսօր ինչ որ ըներ է և կընէ, իր բնութեանը հետևածն է։ Մարդս ինչ բնութեան կրծառայէ, միշտ նոյնը կրգործէ, յիշէ Գրիգորոսի խօսքը "Օր ի ոչէ ծառ բարի որ առնէ պտուղ չար, և ոչ գործեալ ծառ չար որ առնէ պտուղ բարի, զի իւրաքանչիւր ծառ ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի"։ Մենք այս բանը այս անձին վրայ շատ անգամ փորձեր, ճանչցեր, և աղէկ հասկցեր ենք։ "Փորձեալն միւս անգամ փորձելն յիմարութիւն է"։

Ուստի ամենայն աս խօսքերուն հետևելով, բոլոր եղած օր անցածներուն վրայ բարակ քննք մը ծածկելով, ժամանակիս պարագաներին սահմանեալ ակամայ լռութիւն պահեր կինք։

Բայց մենք հանգարտ չկենալ նորէնոր խառնվութիւն ցանելու կաշխատի, կրհառնէ, կարգիլէ, կրհերքէ. ժողովրդեան մէջ օրմ ցանելու հնարքներ կրմտնտռէ, որպէսզի վերոյիշեալ Գրիգորոսի խօսքը իր վրայ ամուր, և աղէկ մը հաստատէ։

Կոնդակին մէկ ուրիշ կողմը "Մեզի պարտ ու պատշաճ եղած պարտքերնիս կրկատարենք" կըսէ, ինչ է եղեր պարտքը։ "Նատակար ու հոգեկրուստ անձինքներին զգուշացընել"։ Բարի և աղէկ, այս ամենայն կողմանէ կընդունիմք այս իրեն հովուական պարտքը, բայց միանգամայն կը հարցունեմք իրեն, արդեօք նորելիք աղանդ մը կամ հերետիկոսութիւն մի ելեր է, չէնէ մեր գիտցածներին զատ հերձուածութիւն մը ծագեր է. կարծեմ, ոչ. քանի որ Հայոց և Յունաց եկեղեցիները, Հռոմայի եկեղեցւոյն հետ կերպ կերպ վէճերու պատճառաւ մէկմէկէ հեռացեր են նէ, անկէ հետէ և ոչ փոքր ինչ կրօնական խնդիր մը ելեր է, (բաց ի Ընանուեանից և Մխիթարեանց ջնջին վէճերէն, որուն ան ալ օգէն եկած ըլլալով, նոյնպէս օդին մէջ դրուեցաւ ու անիրաւ եղաւ։ Ուրեմն որն է եղեր աս նոր եղած ճշմարտակարոտ ու հոգեկրուստ անձինքները, կոնդակին մէջ ոչ ազգի և ոչ կրօնքի մը անուն յիշուած է։ Այսպէս վեր ի վերոյ եկեղեցականի մը պրոյց կայ, որնոր եկեղեցւոյն միութենէն հեռանալուն համար, "լի արտասուօք" պատճառաբաներ կընէ։ Մենք ալ աս խօսքէն իմացանք թէ վերոյիշեալ երեք Մխիթարեան Հայ վարդապետաց համար է։

Հռոմէական Ճշմարտասէր ու
աղաղամիտ Հայ։
(Մնացորդը հետևեալ թուոյ)։

Այս արդիւնաբեր գործոյն ձեռնամուխ ըլլալնը այնպէս ըսած են իրենց հաշիւները, որ խիստ մեծ շահ կրնայ իրենց եթէ յիշեալ վաճառականութիւնը գործածուած չորս նաւէն միայն մէկը անվտանգ հասնի ապահով նաւահանգիստ մը։ Բանդի Էփրիկէի ծովեզերքէն այս գերիները 10 թալէռէն մինչև 40 թալէռի ծախու կառնեն և Էմերիկա հասնելնուն դիւրութեամբ կրնան 300 թալէռէն մինչև 800 թալէռ ամեն մէկը։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ, 3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

Կայսերական հրովարտակաւ հետևեալ փոփոխութիւնները 'ի գործ դրուեցան։

Դամասկոսի ընդհանուր կառավարիչ Մահմուտ փաշան, նոյն պաշտօնին Իզմիր պիտի երթայ։ Եւ Իզմիրի ընդհանուր կառավարիչ Միւլէյման փաշան նոյն պաշտօնին Դամասկոս պիտի երթայ։

Պոսնիայի կուսակալ Խուրշիտ փաշան Ռումելի Վալիսի անուանեցաւ, և Կարնոյ վաղեմի կառավարիչ վեմափայլ Մէհէմմէտ փաշան Պոսնիայի կուսակալ կարգեցաւ։

Եգիպտոսի Շէրիֆ փաշային որդին Հալիլ պէյը՝ օսմանեան դեսպան կարգեցաւ Յունաստանի։

— Կէմլէյիկի հրկիզելոց համար Բարձրագոյն Դուռը փութացաւ մարդասիրաբար բազմաթիւ վրանները և ուտելիքի վերաբերեալ բաներ յուղարկել 'ի մխիթարութիւն դժբաղդ կարօտելոց։

— Վառնայի եղեռնագործութեան դատավճիռը օգոստոսի 28ին կարդացուեցաւ 'ի ներկայութեան բոլոր ամբաստանելոց։ Հաւասիկ այս դատավճռոյն համառօտութիւնը,

Սալիհ փաշան անմեղ ճանչցուեցաւ ըստ ամմասին, և հետևաբար՝ ազատ թողտրուեցաւ։

Ռնաւուտ Մուստաֆա զինուորը, որ Նէտելա յոյն աղջիկը խարդախութեամբ սպաններ է, մահու դատապարտեցաւ։

Սալիհ փաշային հոգաբարձուն Հիւսէյինը՝ որ այս եղեռնագործութեան հաղորդակից է, հինգ տարի թի (քիւրէք) մնալու դատապարտեցաւ։

Լավէր Մէհէմմէտը և Վասիլը, որ խոհարարի օգնական էին, որոնք նմանապէս մասնակից են այս եղեռնագործութեանը, երկու տարի թի մնալու դատապարտուեցան։

Ուիֆաթ անուն վկան, որ ծառայ է, սուտ վկայութիւն ընելը ապացուցուելով, վեց ամիս նոյն պատիժը կրելու դատապարտուեցաւ։

Իպրահիմ անուն վկան, որ նախ ամբաստանուեցաւ իբրև սուտ վկայ, և յետոյ ան մեղ ըլլալը յայտնուեցաւ, ազատ թողտրուեցաւ։

— Մօսիւ տը Ռոլէր սեպուհը, որ Աստրիոյ կառավարութիւն կողմանէ գործակալ է Մոլտովալաքիայի իշխանութեան մէջ, անցեալ ամսոյ 27ին կայսերական պալատը գնաց և պատիւ ունեցաւ յանձնելու Նորին Վեհափառութեանը սուրբ Ստեփաննոսի կարգի Մեծ—Խաչաւէնին շքանշանները պատուական ադամանդներով զարդարուած, զոր Աստրիոյ օգոստափառ կայսրը կը յուղարկէ մեծազօր Սուլթանին։

— Միրզա Մելգում խանը, որ Պարսից կառավարութեան կողմանէ յատուկ պաշտօնիւ մը 'ի Կոստանդնուպոլիս կը գտնուի, անցեալ շաբթու Դաղղիոյ դեսպանատունը հրաւիրուեցաւ, ուր մօսիւ Թուվենել դեսպանը, իւր կառավարութեանը կողմանէ Պատուոյ Լեգէոնի շքանշանը ընդհանուր յիշեալ հայկազուն պայազատին։

— Օտեայէն կը գրեն թէ այս քաղաքին և Թականրոքի գլխաւոր վաճառականները ուերևելի անձինքը Մոսկուա գացած ըլլալով, առևտուրը մեծ հանդարտութեան մէջ կը գտնուի յիշեալ երկու քաղաքաց մէջ։

— Սրբ Հաւսթէն Աթուարթ Երրորդ ծովապետը՝ Կոստանդնուպոլիսէն չմեկնած, Մէճիտիէ կարգին առաջին աստիճանը շքանշանը ընկալաւ օգոստափառ Սուլթանէն։

— Լոնտոնէն հասած վերջին հրամանացը համեմատ, անգղիացի Լէյրնս ծովապետը՝ իւր նաւատորմիղովը, տակաւին ժամանակ մը պիտի մնայ 'ի Կոստանդնուպոլիս, մինչև որ Պոլկրատի և Եբլան Աստրոյի խնդիրները վերջանան։

— Կըսուի թէ մօտերս Կոստանդնուպոլսոյ և անոր շրջակայ գիւղաքաղաքներուն ժողովրդոց տխարհամարը պիտի ըլլայ։

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 7 Սեպտեմբերի։

Ինչպէս յայտնի է Կոստանդնուպօլսոյ յօդուածէն, վեմափայլ Միւլէյման փաշան Դամասկոսի ընդհանուր կառավարիչ անուանուելով՝ կըսուի թէ առաջիկայ երեքշաբթի օրը Ճամբայ պիտի ելլէ Կոստանդնուպոլիս երթալու, ուր իւր մասնաւոր գործքերը կարգի դնելէ ետև, Դամասկոս իւր պաշտօնին պիտի երթայ։

Վեմափայլ Միւլէյման փաշան՝ մինչև Մահմուտ փաշային դալը, քաղաքիս կառավարութիւն պաշտօնը Իյրիպօզլը մեծարգոյ Օսման էֆէնտիին յանձնեց։

—Իզմիրէն անցեալ ամսոյ 21ին մեկնող կայսերական սուրհանդակը Ուշախի մօտ աւազակներու հանդիպեր է, որոնք կողոպտեր են զսուրհանդակը և 83 հազար ղրշի ոսկի դրամ վերցուցեր են։ Այս միջոցիս քանի մը Եօրիւկներ հասնելով, աւազակները փախեր են և ժամանակ չեն ունեցեր ուրիշ արծաթ դրամներն ալ վերցընելու։ Այս դժբաղդ լուրը վեմափայլ Միւլէյման փաշային ականջը հասնելով, անմիջապէս հարկաւոր զգուշութիւնները 'ի գործ դրաւ յիշեալ չարագործները ձեռք ձգելու համար։

—Մայիս 1ին շաբաթ օրը աւստրիական Լոյդ շոգենաւերէն մէկը, Կոստանդնուպօլսոյ նեղուցը երթևեկութիւն ընող Ռուսէի շոգենաւուն վրայ իյնալով թէև մեծ վնաս չէ հասցուցեր, սակայն Ռումելի շոգենաւուն մէջ գտնուող բազմաթիւ ճանապարհորդները չափազանց փոխցեր են ու շատ մարդիկ ինքզինքին ծովը նետեր են, վերահաս վտանգէն ազատուելու համար։ Կըսուի թէ 8—10 հոգի խղդուեր են։

— Կարինէն կըգրեն թէ յիշեալ քաղաքին Ռուսաց հիւպատոս մօսիւ Ա. Խապա ասպետը՝ ընկերութեամբ իւր գերդաստանին, անցեալ ամսոյ 4ին հասեր է 'ի Կարին. ուր մեծ սիրով և ուրախութեամբ ընդունուեր է բոլոր հասարակութենէն. մանաւանդ որ վերջին պատերազմին ժամանակը մօսիւ Խապա ասպետը խիստ արժանաւոր ընթացք մը ունեցեր է։ Հիւպատոսարանին առենադպիր մօսիւ Հենրիքսէնը ևս իւր հետը եկեր է։

—Պերլինի Կազէթ պը Պոս լըգրոյն օգոստոսի 26 ամսաթուոյն մէջ կրկարդամք։

"Լուր մը տարածուեցաւ թէ Ռուսիան կը հաճի թող տալու զՊոլկրատ։ Սակայն այս լուրը կանխահաս է. քանզի կերևի թէ յիշեալ տերութիւնը հաստատուն կրնայ միշտ այս թոյլտուութիւնը չընելու, և յառաջ կըբերէ Փարիզի դաշնադրութեան քսաներորդ յօդուածը, ուրտեղ ըլլուցուած է թէ նոր սահմանագլուխը Պոլկրատի հարաւային կողմէն պիտի անցնի"։

—Ռուսաց վեհափառ Ալէքսանդր կայսեր տոնախմբութիւնը փառաւոր հանդիսիւ կատարեցաւ անցեալ ամսոյ 30ին հինգշաբթի օրը։ Յիշեալ տերութեան ընդհանուր հիւպատոս վեմափայլ մօսիւ Տիվանօֆ ասպետը՝ ընկերութեամբ հիւպատոսարանին պաշտօնատարաց և Ռուսիոյ հպատակաց, Յունաց Այիա—Թրիդի առնուն մայր եկեղեցին գնաց, ուր սուրբ պատարագ մատուցաւ և գոհաբանական մաղթանքներ եղան առ Աստուած մեծ փառաւորութեամբ։ Կէսօրին օսմանեան գորվէթը և երկու գաղղիացի պատերազմական նաւեր որ նաւահանգիստը կը գտնուէին, ըստ սովորութեան թնդանօթներ արձակեցին 'ի պատիւ տօնախմբութեանս. նմանապէս թնդանօթներ արձակուեցան քաղաքիս ամրոցներէն։ Բոլոր տերութեանց հիւպատոսարանները իրենց դրօշակը քաշեր էին 'ի նշան խնդակցութեան։

—Մոսկուայէն ամսոյս 7ին ըստ նոր տումարի կըգրեն թէ նոյն օրը Ալէքսանդր վեհափառ կայսեր թագադրութեան հանդէսը կատարուեր է յաջողութեամբ։ Օդը շատ պայծառ և հասարակաց եռանդը ու ցնծութիւնը մեծ է եղեր։

—Հնդկաստանէն հասած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Գիրմանի թագաւորութեան ժառանգը խարդախութեամբ ապանուեր է։

—Դաղղիոյ տերութեան բարձրագոյն ժողովոյն անդամ պարոնայք տը Մալվերթ և տը Հոթէզէրվ պաշտօնատարները այս օրերս հասան 'ի Կոստանդնուպօլսոյ և շուտով պիտի մեկնին Աստրիք երթալու։ Կըսուի թէ յիշեալ ազնուականները գիտութեան վերաբերեալ պաշտօն մը ունին կատարելու Արևելքի մէջ։

ԱՊԱԿԱՏՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Զմիւռնիա, 7 Սեպտեմբերի։

Այս շաբթու 730 հակ տորոն ծախուեցաւ 303և 307½ ղրշի կենդինարը։ Մֆիոնին վերջին վաճառումը 154 ղրշի եղաւ չէքին։ Հին հնձոյն ճէհրիէն մէկ մաս վաճառեցաւ 4¾ ղրշի օխան. իսկ նոր հնձոյն ճէհրին 7 ղրշ 5 փարա ծախուեցաւ։ Զմաքրուած ոչխարի բուդը 295—310 կարժէ կենդինարը։ Թուղերը ըստ տեսակին կը վաճառին 80—115 ղրշի կենդինարը. իսկ ընտրուած թուղը 150—200 ղրշ կարժէ։ Սև ջամիչին գինը՝ 85—90 ղրշէ կենդինարը։ Տեղւոյս կարմիր ջամիչը 160—225ի ծախուեցաւ։

ԸՆԴԼԱՅՔ ԴՐԱՄԱՓՈԽՈՒԹԻԱՆ
Օսմանեան լիրաներ 108 ղրուշի հաշուելով։

Լոնտոն	115½—116
Մարսիլիա	183½—185
Թրեստ	448—450

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Սպեղանի Թոմֆայի Հոլօուէյ։

Հազարաւոր անձինք ամէն ազգէ՝ կրնան վկայել այս օգտակար դեղին զօրութիւնները և յատկութիւնները, և ապացուցանել 'ի պահանջել հարկին, թէ ասոր գործածութեամբը մարդոյս մարմինը և անդամները առողջութիւն ըստացան, յետ 'ի զուր գործածելոյ ուրիշ զանազան դեղեր։ Կրնայ մէկը խիստ յայտնապէս համոզուիլ այս սպեղանիին սքանչելի բժշկութեանցը վրայ, եթէ կարդալու ըլլայ օրագիրները, որոնք այս բաները անդադար կը պատմեն շատ տարիներէ հետէ։ Այս պատմութեանց շատերը այնքան զարմանալի են, մինչև ուր բժիշկներէն ամենէն հռչակաւորները կ'ապշեցընեն։ Որչափ մարդիկ այս գերագոյն և ազգու դեղով վերստին ստացակ զգործածութիւնը իրենց բազկաց և սրընդաց (պաճաղ), զինն շատ ժամանակ նայուելու հիւանդանոցաց մէջ, ուր հարը կ'ըլլար զիջանիլ՝ իրենց անդամոց մէկը կտրել տալու։ Ասոնցմէ շատերը այս ապաստանարանները թող տալով և իրենց ցաւի ծածկելով. որ չըլլայ թէ ևս առաւել ցաւալի գործողութեան մը ենթակայ ըլլան, կատարելապէս բժշկեցան յիշեալ անգին դեղը գործածելով։ Այս բժշկեալ մարդիկներէն շատերը՝ երախտագիտութեան ջերմեռանդ զգացմունքէ շարժեալ, վկայեցին և հաստատեցին այս բարերար վախճանները առաջի քաղաքապետ Լոնտոնի և ուրիշ պաշտօնատարաց Լոնտոնի, իրենց վկայութեանցը մեծագոյն հաստատութիւն տալու համար։

Ոչ ոք պիտի չյուսահատի իւր հիւանդ կացութեանը վրայ, եթէ բաւական վստահութիւն ունենար խնամքը փորձելու այս դեղը և շարունակելու այս գարմանը, որչափ ժամանակ որ իւր ախտին բնութիւնը կը պահանջէ։ Եւ այս բանին հաստատուն վախճանը պիտի ապացուցանէ թէ, դիր և վառն ամենայնի լայ բժշկութիւն։

Այս սպեղանին յատկապէս հետևեալ հիւանդութեանց համար օգտակար է։

Վիրաւորեալ սրունգները։
Ծիծերուն հիւանդութիւնները։
Խաղաւարտ մորթոյն (բիւսթիւլ)։
Խածուածք մժեղաց և փոքրիկ ճանճերու։
Հացագործաց բորոտութիւնը։ Ճեղքուածք ձեռաց։
Քալցկեղ (շիրիփէնչէ)։ Ցաւք որովայնի։
Զմեռնահարութիւնք (թաղուք կեօղիւ)։
Ընդարձակումն երակաց և սրունգից (պալարը)։
Կոշտք ոտից։ Ուռոյցք մսանաց։
Ջրգողութիւն (սրսգա)։ Օձիկ (երբանճրգ իլլէթի)։
Ուռոյցք որովայնի, կողից, և երեսանի։
Ոսկացաւութիւն (նիգրիս)։ Բորոտութիւն։
Երիկամնաժէտութիւն (նէֆրիթ)։
Ցաւք երեսաց, կողից, և անդամոց։
Տեռատեսութիւն (մայոպը)։
Յօդացաւութիւն (ռիւմաթիսմ)։
Խոյլ պարանոցի (սուաճա)։ Ուրկութիւն (լէփր)։
Արեան ապականութենէ պատճառեալ դէպք։
Այրելէն պատճառեալ վերք։
Գոնջութիւն գլխոյ (գէլ) և ուրիշ տեղեաց։
Պալարք (շէշ)։ Փողացաւք։
Գլխացաւութիւն։ Աչքացաւութիւն։
Ջղացաւական սաստիկ դէպք։
Ուռոյցք (դիւմէօր)։ Կեղք (իւլսէռ)։
Ափրոդիտեան զանազան ախտք, որպիսի են վերք, այտուց (շիշ) և քաղցկեղ։

Այս սպեղանին կը վաճառի 'ի Լոնտոն միստր Թոմֆա Հոլօուէյին գործատունը, որ է Սիրէնպ ըսուած Թաղը թիւ 244. իսկ օտար երկիրները գլխաւոր դեղավաճառաց քով կը գտնուի։ Իզմիրի մէջ սինեօր Անձէլօ ճիւտիչի դեղավաճառին խանութը կը ծախուի. որ 'ի Փռանկաց Թաղը Սուլթանիէ ճապոպէսի ըսուած փողոցը թիւ 30։

Այս սպեղանիին ամանները զանազան մեծութեամբ են. և կը վաճառին 8—21 և 32 ղուռուշի իւրաքանչիւրը, և ամէն մէկուն մէջ տպեալ ծանուցագիր մը կայ, որ յիշեալ սպեղանիին գործածութեան վրայօք մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ, դաղղիարէն, անգղիարէն և հայերէն լեզուաւ։

Հրատարակիչ և տէր լրագրոյս,
Գ. ՈՒԿԱՍ Գ. ՊԱԼԵՏԱՂԵԱՆ։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ